Gemeente Duiven

Kennisgeving aan de gemeenteraad

Documentnummer: 201489686 Zaaknummer: Z/20/074545

Portefeuillehouder(s): Burgemeester Hieltjes, Ton Spaargaren en Gemma Tiedink

Voor vragen
Naam: Luc Velhorst
Telefoon: (088) 6953349
E-mail:l.velhorst@1stroom.nl

Komt niet terug tot besluitvorming in de raad

Onderwerp: Ontwikkelingen Loowaard

Aanleiding voor deze kennisgeving
In het afgelopen jaar hebben zich meerdere ontwikkelingen voorgedaan in het gebied de Loowaard, bijvoorbeeld ten aanzien van de zand- en kleiwinning. Burgemeester Hieltjes heeft in antwoord op een raadsvraag van het CDA toegezegd alle ontwikkelingen op een rijtje te zetten (toezegging 20PB126).

Relevant beleidskader
Vanuit gemeentelijk perspectief is het Bestemmingsplan Buitengebied 2013 een belangrijk beleidskader. Hierin heeft het gebied naast een functie als uiterwaard voor de rivier de bestemming natuur, waarin extensief recreatief medegebruik is toegestaan. Daarbij kan gedacht worden aan wandelen (‘struinen’), fietsen, kanoën etc.

Inhoud van mededeling
De functies uit vroeger tijden, het agrarisch gebruik en de steenfabriek zijn inmiddels als bestemming en gebruik beëindigd.
Gebleven is de functie als uiterwaardgebied van de rivier. Daarnaast heeft de ontwikkeling van ‘nieuwe natuur’ sinds 1992 een vlucht genomen. Dat geldt in ieder geval voor het oostelijk deel van de Loowaard dat in eigendom is gekomen van Staatsbosbeheer. In dat deel heeft de stichting Free Nature (voorheen Ark) het faunabeheer, met de bekende Konik-paarden en Gallowayrunderen als grazers.
Deze natuurontwikkeling kon financieel tot stand komen dankzij de ‘deal’ met de private partijen die met vergunning van het rijk en de provincie hun zand- en kleiwinning konden voortzetten en uitbreiden. Na beëindiging van de zand- en kleiwinning is het de bedoeling dat ook het westelijk deel, met de plas en zijn oevers als natuurgebied wordt beheerd, waar ook extensieve recreatie is toegestaan.

<u>Ontgrondingsvergunning voor de zand- en kleiwinning</u>
Al decennia wordt er in het gebied zand en klei gewonnen. Dat werd tot voor kort uitgevoerd door de bedrijven Wienerberger en Moorlag. Zij hebben daarvoor een ontgrondingsvergunning van de provincie Gelderland voor 39 ha kleiwinning en 9 ha ontzanden.
Deze ontgrondingsvergunning stamt uit 1994 en is in 2012 verlengd.

Daarnaast beschikt men over een rivierenvergunning (nu watervergunning), die is verstrekt door Rijkswaterstaat. Die geeft het recht om werken in het uiterwaardengebied uit te voeren, zoals bijv. met een invaart het zand, resp. de klei naar de rivier af te voeren.
In beide vergunningen geldt de voorwaarde dat na afloop van de ontzanding/ ontkleiïng de invaart moet worden gesloten.
De bestaande ontgrondingsvergunning was geldig tot 1 september 2020. Anders dan was aangenomen kwam er geen initiatief van de vergunninghouder om de vergunning nogmaals te verlengen. Dat betekent dat zand- en kleiwinning nu niet meer is toegestaan. Beide zijn ook feitelijk gestaakt. Overigens is er in technisch-economische zin nog wel zand in de plas aanwezig dat nog winbaar zou zijn. Hiervoor is dan wel dan wel een compleet nieuwe aanvraag voor een ontgrondingsvergunning nodig. Verdere kleiwinning is volgens de firma Wienerberger overigens niet rendabel.

Inmiddels heeft de vergunninghouder overleg gevoerd met Rijkswaterstaat en de provincie over de benodigde maatregelen die nodig zijn om te kunnen voldoen aan de opleverings-voorschriften van de vergunning, zoals die van het dicht maken van de invaart. Andere voorschriften gaan over de afwerking van kades en taluds, herstel van ondiepten en de begroeiing.
Na dit overleg is de provincie akkoord gegaan met de uiterste opleverdatum 1 maart 2022. Ook hebben Rijkswaterstaat en de provincie de vergunninghouder de gelegenheid geboden twee opties van oplevering te onderzoeken: de eerste optie conform de bestaande voorschriften en als tweede optie het open houden van de invaart. De vergunninghouder moet ook de gevolgen van beide opties in kaart brengen. Dat wordt vervolgens beoordeeld door Rijkswaterstaat die als bevoegd gezag in deze kwestie het laatste woord heeft.
De gemeente heeft voor dit onderwerp geen formele positie, maar kan wel adviseren.

<u>Recreatief mede-gebruik en overlast/afval</u>
Het gebied wordt steeds meer ontdekt door de recreërende mens: al jaren wordt hier gestruind, gevist en gevaren. Als gevolg van de zandwinning is de plas verder uitgebreid waarbij ook ruige strandjes zijn ontstaan die op warme dagen uitnodigen tot zwemmen en zonnebaden. Dat heeft in het ‘Coronajaar’ 2020 met zijn hoge temperaturen geleid tot drukte op warme dagen. Dat heeft onmiskenbaar geleid tot een grotere afval- en overlastproblematiek.

Een aantal betrokken inwoners heeft hun zorgen daarover publiekelijk geuit en gedeeld met de gemeente en de politie. En vanuit de zorg voor toezicht/handhaving en openbare orde is ook overleg geweest met burgemeester Hieltjes. Dat heeft geleid tot grotere betrokkenheid van de (water)politie en BOA’s.
De betrokken inwoners hebben zich inmiddels permanent verenigd onder de naam ‘Vrienden van de Loowaard’. Daarbij zijn ook leden van de Dorpsraad Loo, de Milieuvrienden Duiven en GoClean vertegenwoordigd. Zij hebben periodiek overleg met de gemeente.

<u>Zwerfafval</u>
Een belangrijk onderwerp is het afval. Het gaat daarbij om de troep die na warme en drukke dagen in het gebied, vooral langs de plas en ook deels langs de rivier achterblijft. Ook worden barbecues en kampvuren gehouden en wordt er soms gekampeerd. Bepaalde afvalresten kunnen gevaar opleveren voor de aanwezige grazers. Ook is er afval afkomstig van de rivier en scheepvaart.

Tijdens de zomer van 2020 heeft GoClean in opdracht van de gemeente het achtergelaten dan wel aangespoelde zwerfafval gemonitord en opgeruimd. Er bestaat een zeer gedetailleerd inzicht in de soorten en (waarschijnlijke) herkomst van het afval: recreanten, vissers en vanuit de rivier en scheepvaart. Naast de acties van GoClean vindt er in het gebied ook regelmatig het zogenaamde rivierjutten plaats. Ook zijn er individuele inwoners die gewapend met prikstok en zakken afval opruimen.

De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol: tijdens de zomermaanden staan er afvalbakken bij de poort. Hierin kan het zwerfaval worden gedeponeerd en de gemeente zorgt voor de afvoer. Er wordt nog nader overleg gevoerd met GoClean/Vrienden van de Loowaard over eventuele aanvullende gemeentelijke acties.

Preventie is natuurlijk beter dan telkens opruimen. Daarom heeft de gemeente afgelopen zomer medewerking verleend aan het initiatief van GoClean/Vrienden van de Loowaard om een bord in het gebied te plaatsen. Met daarop de positieve oproep om van het mooie natuurgebied te genieten maar om zelf je afval mee te nemen.

Struinpad & uitkijkpunt

In 2013 is door de Dorpsraad Loo het Dorpsplan Loo ‘Ut geet Loos!’ opgesteld met daarin wensbeelden van het dorp voor de komende jaren. Het beter toegankelijk en beleefbaar maken van de Loowaard zijn daarin als speerpunten opgenomen. Concreet kan dit vorm krijgen door het realiseren van een soort uitkijkpunt in het gebied en een hierop aansluitend tnieuw struinpad dat start vanaf de dijk.

De Dorpsraad wil deze wensen ook vervuld krijgen en heeft daarbij de gemeente Duiven betrokken. In dat overleg is geopperd om ook het beleefbaar maken van een stuk cultuurhistorie te betrekken. Daarbij gaat het om de voormalige grens van het Romeinse rijk, de Limes, die in Nederland gevormd werd door de Rijn. Bij eerdere baggerwerkzaamheden bij de havezathe Loowaard zijn archeologische vondsten gedaan op basis waarvan men vermoedt dat in de Loowaard ook een militair versterkingspunt heeft gestaan, een zogenaamd castellum. In het kader van het mogelijk toekomstige werelderfgoed Romeinse Limes is er een Limesroute (lange afstand fietspad) gerealiseerd. In Duiven loopt dit pad vanaf het Looveer via de dijk naar het oosten. Het oorspronkelijke idee van de Dorpsraad (struinpad en uitkijkpunt) bleek zeer goed te combineren met de wens tot aansluiting op de Limesroute en daar een ‘parel’ aan toe te voegen in de Loowaard. De Dorpsraad en de gemeente hebben hun krachten gebundeld en werken nu gezamenlijk aan één project. De dorpsraad neemt daarin het voortouw, de gemeente faciliteert en begeleidt.

Het project moet leiden tot een struinpad dat vanaf de dijk leidt naar een fraai vorm te geven uitkijkpunt. Zo wordt het groen beleefbaar gemaakt met een eerbetoon aan het Romeinse verleden. De kosten van het project kunnen worden gedekt uit verkregen subsidies van het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Provinciale regeling Beleef het in Gelderland, een bijdrage vanuit de Bestemmingsreserve A15 voor inpassing en versterking van het landschap en een bijdrage van de Dorpsraad. Daarnaast wordt er veel vrijwilligerswerk ingestoken en vindt er vanuit de gemeente ambtelijke ondersteuning plaats.
Bij de verdere voorbereidingen en uitvoering wordt samengewerkt met verschillende partijen zoals de Bernadetteschool, het Liemers museum en de Liemerse kunstadviescommissie. Belangrijke opgave wordt de gezamenlijke keuze van een schetsontwerp. In de opdracht aan de ontwerper zal worden opgenomen dat hij/zij het participatietraject met de inwoners van Loo op zich zal nemen voor het definitieve ontwerp van het uitkijkpunt en de struinroute. Voorafgaande de schetsontwerpfase wordt overlegd met de betrokken grondeigenaren. En er vindt nog onderzoek plaats naar de (vergunnings)eisen van de Wet natuurbescherming.

Dijkversterking

De Loodijk is onderdeel van de primaire waterkeringen in de Liemers. Deze beschermen ons tegen hoogwater vanuit de grote rivier. Dit soort dijken worden in Nederland iedere twaalf jaar gekeurd, een soort APK voor de dijken. Tijdens de laatste keuring bleek dat bijna de gehele 27 kilometer dijk tussen de landsgrens bij Spijk en de A12 bij Westervoort niet voldoet aan de wettelijke veiligheidsnormen. Daarom heeft het Waterschap Rijn en IJssel besloten de dijk te versterken.

De aanpak van de dijk tussen Spijk en Westervoort is verdeeld in drie deelprojecten.
Het eerste deelproject betreft het traject Westervoort - Pannerdensche Waard.
In 2021 jaar start de verkenningsfase. Het waterschap onderzoekt dan meer in detail de conditie van dijk. Vanaf najaar start 2021 het onderzoek naar de mogelijke versterkingsmaatregelen. Het gesprek met de omgeving – bewoners, bedrijven, en andere belanghebbenden – staat in deze fase centraal. Betrokkenen kunnen dan versterkingsmaatregelen, kansen en/of initiatieven aandragen. Deze verkenningsfase duurt circa drie jaar, en resulteert in een voorkeursalternatief. Dat is ook het moment dat meer in detail bekend is wat de impact van de versterking op perceelniveau is. De gehele uitvoering van het gehele project moet voor 2040 gereed zijn.

Het project maakt deel uit van het *Hoogwaterbeschermingsprogramma (landelijk programma om de keringen langs de zee en de grote rivieren op orde te brengen en te houden.)* (HWBP (hoogwaterbeschermingsprogramma)), waarin de waterschappen en het Rijk samenwerken aan de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken.

Positie jachthaven WSV Loowaard
Al jaren beheert de Watersportvereniging Loowaard een kleine jachthaven aan de grootste zandwinplas in de Loowaard. Deze haven is hoofdzakelijk bedoeld voor de eigen leden en heeft voor slechts enkele passanten een aanlegmogelijkheid.
De haven wordt nu door alle betrokken overheden gedoogd, mede ingegeven door het perspectief dat de invaart tot de rivier uiteindelijk gesloten wordt; dat vloeit voort uit de water(rivier)vergunning en de ontgrondingsvergunning.
Zoals hiervoor al toegelicht beoordeelt Rijkswaterstaat op dit moment de opties ‘dicht maken’ en ‘openhouden’ vanuit de optiek van rivierveiligheid en scheepvaart. Als uiteindelijk zou worden besloten tot handhaving van de bestaande voorwaarden, valt het doek voor de jachthaven.

Er is nog een andere belanghebbende die pleit voor het open houden van de invaart: de visvereniging De Graskarper. Door de open verbinding met de rivier is de waterkwaliteit van de plas goed (geen risico op blauwalg) en gedijt ook de visstand goed.

Ook de betrokkenen bij de Vrienden van de Loowaard (Dorpsraad Loo/ Milieuvrienden e.a.) zijn voorstander van het open houden van de invaart. Daarmee is er binnen plaatselijke kring groot draagvlak voor het open houden.
Als een nadeel van het open houden geldt wel dat de plas daarmee ook toegang biedt aan speedboten en jetski’s. Op de zeer hete dagen in 2020 kwamen die inderdaad de plas op en hielden zich niet altijd aan het de maximum toegestane snelheid van 9 km/uur. Dit verbod kan in de praktijk alleen worden gehandhaafd door de waterpolitie.

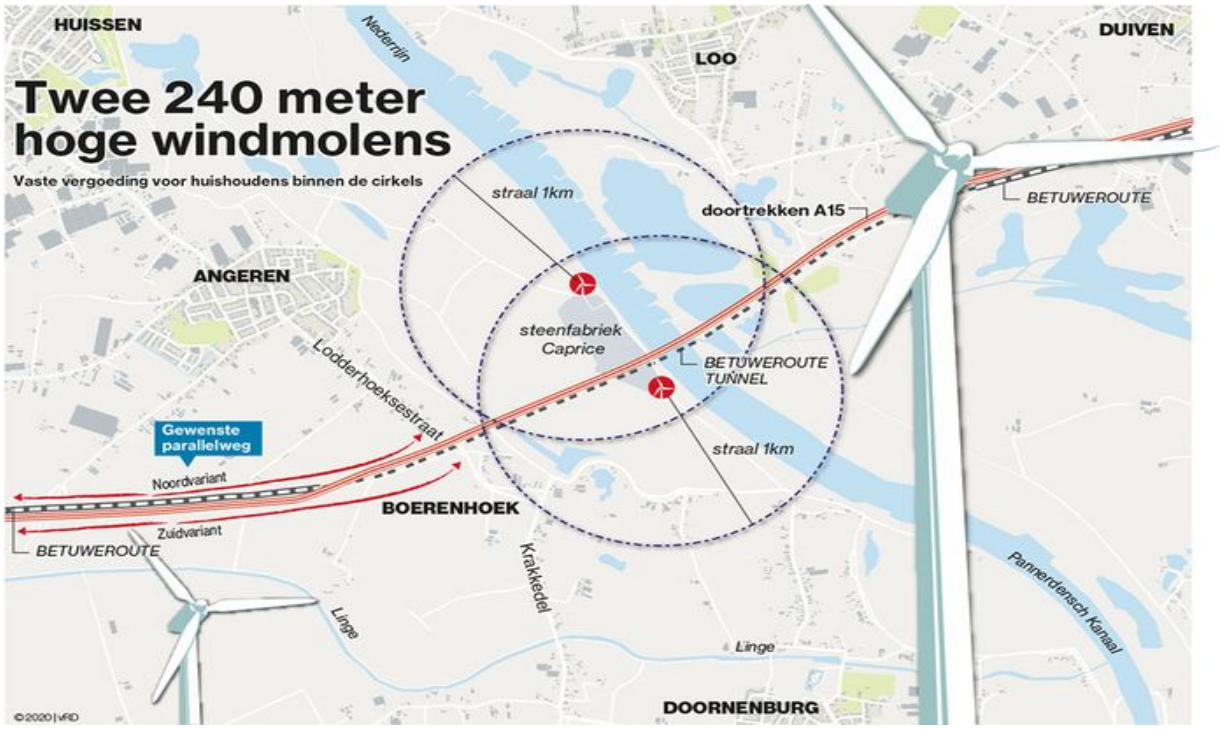
Op voorwaarde dat Rijkswaterstaat geen rivierkundige beletselen opwerpt en ook de toets aan de natuurwetgeving positief afloopt, staat ook voor ons college de weg open om actief te gaan meewerken aan ruimtelijke legalisering van de jachthaven door opname in het bestemmingsplan, dan wel omgevingsplan. Overigens is er gelet op de kleine schaal van de haven geen omgevingsvergunning vereist.

RES (Regionale Energie Strategie regio Arnhem Nijmegen)
In het concept-RES zijn (voormalige) zandwinplassen in algemene zin opgenomen als locaties waarop grootschalige opwek van zonne-energie op water mogelijk zou zijn. Ook de Loowaard is als zodanig benoemd. Ons college heeft bij de RES-organisatie hierbij een kanttekening geplaatst. Wij vragen ons af hoe groot het realiteitsgehalte van deze optie is. Daarnaast heeft uw raad zich duidelijk uitgesproken voor andere voorkeurs-zoekgebieden voor zonneparken. Bij de vaststelling door uw raad van de definitieve RES 1.0, gepland in het voorjaar van 2021 zullen wij hierop terugkomen.

Majeure externe ontwikkelingen: A15 en windmolens
De landschappelijke beleving vanaf de Loowaard verandert de komende jaren aanzienlijk door twee nieuwe grootschalige ontwikkelingen. Ten eerste loopt het tracé van het bruggencomplex voor de verlengde A15 dwars over de Kandia-plas heen. Op 20 januari 2020 heeft de Raad van State de meeste beroepschriften ongegrond verklaard. Wel heeft de Minister de opdracht om bepaalde zaken zoals de stikstofberekeningen uit het Tracébesluit beter te motiveren of hierover het besluit zelf aan te passen. Daarna velt de Raad van State ook over deze kwesties het finale oordeel.
In de buurgemeente Lingewaard aan de overkant van het Pannerdensch Kanaal, zijn twee windmolens gepland, met een maximale 'tip' hoogte van 240 meter. Deze molens zijn geprojecteerd op het terrein van de steenfabriek, aan weerszijden van de geplande A15.

Ons college maakt zich zorgen over de nadelige effecten van de beoogde windmolens in een gebied dat zich juist onderscheidt door hoge natuur- en landschappelijke waarden. Wethouder Tiedink heeft onze zorgen bestuurlijk gedeeld met haar collega in Lingewaard en ook is er een gesprek geweest met de betrokken gedeputeerde van de provincie Gelderland. Ons college heeft een zienswijze tegen de verleende ontwerp-omgevingsvergunning en -verklaring van geen bezwaar ingediend. Medio 2021 neemt de gemeente Lingewaard hierop een definitief besluit.

Beide plannen zijn op onderstaand kaartje ingetekend.



Luchtbellenscherm/ plasticfiltratie
Bij de Liemerse Ambassade is het initiatief binnengekomen om medewerking te verlenen aan een onderzoek naar mogelijkheden tot het plaatsen van een luchtbellenscherm ('Bubble Barrier') in het Pannerdensch Kanaal. Zo'n luchtbellenscherm wordt gecreëerd door lucht door een geperforeerde buis te pompen, die op de bodem van een rivier ligt. Dit bellenscherm zorgt voor een opwaartse stroming, die afval naar de oppervlakte voert. Door het bellenscherm diagonaal in de waterweg te plaatsen, wordt er slim gebruik gemaakt van

de natuurlijke stroming van de rivier. Het afval wordt hierdoor naar het opvangsysteem aan de oever gedreven, waar het wordt opgeslagen en uit het water wordt verwijderd.
Het bellenscherm zorgt ervoor dat scheepvaart en vissen kunnen passeren en strekt zich over de gehele breedte en diepte van het kanaal. In andere projecten werd er 86% van de tracers afgevangen en objecten gevangen van 1mm tot 1 meter grootte. Momenteel wordt er gekeken naar de geschiktheid van een Bubble Barrier in het Pannerdensch Kanaal rondom Fort Pannerden.
De Liemerse Ambassade heeft ingestemd om voor (de onderzoeksfase van) het project als opdrachtgever op te treden.

Restanten bestrijdingsmiddelen en PCB's/dioxinen
Buijs Agro services heeft in november 2020 een onderzoek gepubliceerd over de aanwezigheid en risico's van bestrijdingsmiddelen in begraasde natuurgebieden in Gelderland. Daarbij zijn ook in een gebiedje van 0,9 ha. in de Loowaard steekproefmonsters genomen. Het zijn monsters van bodem, mest en vegetatie. Hieruit blijkt dat daar meer restanten van bestrijdingsmiddelen (en hogere gehaltes) gevonden zijn dan in andere natuurgebieden. Ook zijn PCB's en dioxines gevonden.

In veel van de onderzochte gebieden grazen runderen en paarden die vervolgens geslacht worden voor humane consumptie. De dioxines uit de bodem zouden op deze manier in het vlees terecht kunnen komen. Uit telefonisch overleg met Wageningen Universiteit is gebleken dat een gedeelte van de onderzochte uiterwaarden nader onderzocht gaan worden. Vooralsnog niet de Loowaard, omdat Free Nature (als eigenaar van de runderen en paarden) heeft aangegeven dat het slachten voor humane consumptie niet aan de orde is. De dieren ondervinden zelf geen hinder van de giftige stoffen, daarvoor leven zij te kort en zijn de gehaltes te laag. Wel kunnen de restanten van bestrijdingsmiddelen en andere chemische stoffen nadelige ecologische effecten hebben op de insectenpopulatie.

Mogelijk zijn de lozingen van de chemische industrie uit het verleden op de rivier en het uitspoelen daarvan in de uiterwaarden een oorzaak. Een andere mogelijke oorzaak kan zijn dat planten bestrijdingsmiddelen die door de lucht vanuit andere gebieden worden aangevoerd opnemen.
Wageningen Universiteit geeft aan dat de hoge gehaltes te verwachten waren gezien het verleden en het feit dat dioxines moeilijk afbreken. Daarnaast geeft men aan dat het wel in perspectief gezien moet worden wat voor risico dit voor de mens betekent: "je moet bijna dagelijks vlees met te veel dioxines eten voordat het je gezondheid op den duur kan schaden".

Overige aspecten
De Vrienden van de Loowaard hebben aangeven met betrokken grondeigenaren in gesprek te willen gaan over een aantal praktische zaken zoals het nachtvissen, het houden van barbecues, parkeermogelijkheden voor fietsers. Vanuit de gemeente is toegezegd deze gesprekken te willen faciliteren en te begeleiden.
Over de afvalproblematiek wordt nog afzonderlijk door de gemeente met GoClean en de Vrienden v.d. Loowaard overlegd.
Mocht overigens uit de gesprekken blijken dat voor bepaalde punten nadere (gemeentelijke) regulering gewenst zijn, dan is ons college bereid dat te overwegen.

De gemeente is overigens niet in beeld als beheerder van het gehele gebied; de gemeente heeft ook geen eigendommen. Delen van het gebied zijn reeds in publieke handen van Staatsbosbeheer. Andere van het gebied, waaronder de plas zelf, kent meerdere particuliere grondeigenaren. In het licht van de aanstaande oplevering van de ontgrondingsvergunning, uiterlijk op 1 maart 2022 ontstaat een natuurlijk moment om met de betrokken grondeigenaren te overleggen hoe zij het toekomstig beheer van hun eigendommen willen vormgeven in het licht van de bestemming 'natuur met extensieve recreatie'.

Reeds ten tijde van de ontgrondingsvergunning is door de aanvragers aangeven het beheer in handen te willen geven aan een natuurbeherende instantie. Voor de hand ligt dan ook de al bestaande rol van Staatsbosbeheer en Free Nature verder uit te breiden.

Duiven, 20 januari 2021

Burgemeester en wethouders van Duiven,

ing. C.J.(Chris) Papjes	H.C.M. (Ineke) Knuiman
secretaris	loco-burgemeester